

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
Муниципальное казенное учреждение
"Закаменское районное управление образования"
Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
"Улекчинская средняя общеобразовательная школа"

РАССМОТРЕНО
На заседании МО
гуманитарного цикла

Руководитель Ажитова Б.Ч.
Протокол № 1»
от «30» августа 2023г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по
УВР

Гончикова И.В.
Протокол №1
от «30» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО
Директор МБОУ "Улекчинская
СОШ"

Дамдинова Б.С.
Приказ №21а
от «31» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета
«Бурятский язык»

для 6 класса основного общего образования
на 2023-2024 учебный год

у. Улекчин 2023 г.

Аннотация к рабочей программе по бурятскому языку 5-9 классы

Рабочая программа по бурятскому языку и литературе разработана на основании следующих нормативных документов и научно - методических рекомендаций:

- Федерального Закона «Об образовании РФ» от 29.12.2012 года №273-ФЗ;
- Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, утвержденного Министерством образования и науки РФ от 17 декабря 2010 года №1897;
- Федерального государственного образовательного стандарта среднего общего образования, утвержденного Министерством образования и науки от 17 мая 2012 года №413
- «Санитарно-гигиенических требований к условиям обучения в общеобразовательных учреждениях» (Постановление Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 года № 189);
- Экспериментальной программы для основной школы по бурятскому языку и литературе для 5-11 классов под редакцией Д.Б.Базаровой.
- Основной образовательной программы основного общего образования МБОУ «Улекчинская СОШ»

Рабочая программа конкретизирует содержание предметных тем образовательного стандарта и дает распределение учебных часов по разделам курса.

Актуальность программы обусловлено тем, что качественные изменения характера национальной политики нашего государства, а также отношения общества к проблеме развития и возрождения национальных языков и культур, делают преподавание национальных языков народов России необходимым условием и неотъемлемой частью литературного образования школьников. Национальные языки становятся действенным фактором национально-культурного развития общества. Все это существенно повышает их статус и значение как общеобразовательной учебной дисциплины.

Бурятский язык является одним из главных элементов культуры бурятского народа - носителя данного языка. Он открывает учащимся непосредственный доступ к духовному богатству бурятского народа, повышает уровень их общего гуманитарного образования, а также является средством межкультурной коммуникации. Поэтому ему отводится существенная роль в решении важных задач, стоящих перед современной школой в плане формирования толерантной личности, развития ее национального самосознания.

Обучение бурятскому языку направлено на достижение следующих целей:

- **формирование** умений общаться на бурятском языке с учетом речевых возможностей и потребностей школьников: элементарных коммуникативных умений в говорении, чтении и письме;
- **развитие** личности ребенка, его речевых способностей, внимания, мышления, памяти и воображения; мотивации к дальнейшему овладению бурятским языком;
- **обеспечение** коммуникативно-психологической адаптации школьников к новому языковому миру для преодоления психологических барьеров в использовании бурятского языка как средства общения;
- **освоение** элементарных лингвистических представлений, доступных школьникам и необходимых для овладения устной и письменной речью на бурятском языке;
- **приобщение** детей к новому социальному опыту с использованием бурятского языка: знакомство школьников с культурой и историей бурятского народа, с фольклором и доступными образцами бурятской литературы.

Федеральный базисный учебный план для общеобразовательных организаций, осуществляющих образовательную деятельность на территории Российской Федерации на этапе основного общего образования изучению бурятского языка отводят: 5 класс- 105 ч, 6 класс-70 ч 7 кл- 70 ч, 8 класс- 105 ч, 9 класс- 68 ч.

Учебно-методический комплекс

класс	учебники	авторы	Год издания
5	Буряад хэлэн	Б.Б.Будаин С.Г.Будаин	Бэлиг 2018
6	Буряад хэлэн	О.Ж.Цыремпилова Ц.С.Жимбиева	Бэлиг 2018
8	Буряад хэлэн	С.Г.Ошоров Ж.Ц.Жамбуева	Бэлиг 2016
7	Буряад хэлэн	О.Ш.Цыремпилова Ц.С.Жанчипова	Бэлиг 2018
9	Буряад хэлэн	В.Д.Патаева О-Х.Н.Нанзанова	Бэлиг 2018

Пояснительная записка

Актуальность программы обусловлено тем, что качественные изменения характера национальной политики нашего государства, а также отношения общества к проблеме развития и возрождения национальных языков и культур, делают преподавание национальных языков народов России необходимым условием и неотъемлемой частью литературного образования школьников. Национальные языки становятся действенным фактором национально-культурного развития общества. Все это существенно повышает их статус и значение как общеобразовательной учебной дисциплины.

Программа составлена с учетом принципов научности, системности, доступности, диалога культур, а также преемственности и перспективности между различными разделами курса. Рабочая программа выполняет две **основные функции**:

Информационно-методическая функция повышает уровень литературного образования школьников, способствует формированию у школьников целостной картины мира. Бурятский язык расширяет лингвистический кругозор учащихся, способствует формированию культуры общения, содействует общему речевому развитию учащихся, формированию основ филологического образования школьников.

Организационно-планирующая функция предусматривает выделение этапов обучения, структурирование учебного материала, определение его количественных и качественных характеристик на каждом из этапов, в том числе для содержательного наполнения промежуточной аттестации учащихся.

Общая характеристика предмета «Бурятский язык»

Бурятский язык входит в общеобразовательную область «Язык и литература».

Бурятский язык является одним из главных элементов культуры бурятского народа - носителя данного языка. Он открывает учащимся непосредственный доступ к духовному богатству бурятского народа, повышает уровень их общего гуманитарного образования, а также является средством межкультурной коммуникации. Поэтому ему отводится существенная роль в решении важных задач, стоящих перед современной школой в плане формирования толерантной личности, развития ее национального самосознания.

Цели и задачи обучения бурятскому языку

Обучение бурятскому языку направлено на достижение следующих целей:

- **формирование** умений общаться на бурятском языке с учетом речевых возможностей и потребностей школьников: элементарных коммуникативных умений в говорении, аудировании, чтении и письме;
- **развитие** личности ребенка, его речевых способностей, внимания, мышления, памяти и воображения; мотивации к дальнейшему овладению бурятским языком;
- **обеспечение** коммуникативно-психологической адаптации школьников к новому языковому миру для преодоления психологических барьеров в использовании бурятского языка как средства общения;
- **освоение** элементарных лингвистических представлений, доступных школьникам и необходимых для овладения устной и письменной речью на бурятском языке;
- **приобщение** детей к новому социальному опыту с использованием бурятского языка: знакомство школьников с культурой бурятского народа, с фольклором и доступными образцами бурятской литературы;
- **формирование** речевых, интеллектуальных и познавательных способностей школьников, а также их общеучебных умений.

Обучение бурятскому языку на ступени основного общего образования направлено на достижение следующих целей:

- **развитие коммуникативной компетенции** на бурятском языке в совокупности ее составляющих - речевой, языковой, социокультурной, компенсаторной, учебно-познавательной;

- *речевая компетенция* - развитие коммуникативных умений в четырех основных видах речевой деятельности (говорении, аудировании, чтении, письме);

- *языковая компетенция* - овладение новыми языковыми средствами (фонетическими, орфографическими, лексическими, грамматическими) в соответствии с темами, сферами и ситуациями общения, отобранными для основной школы; освоение знаний о языковых явлениях бурятского языка, разных способах выражения мысли в русском и бурятском языке;

- *социокультурная компетенция* - приобщение учащихся к культуре, традициям бурятского народа, с учетом социально-экономических, этнокультурных, этнонациональных и других особенностей региона, в рамках тем, сфер и ситуаций общения, отвечающих опыту, интересам, психологическим особенностям учащихся основной школы на разных ее этапах (V-VII и VIII-IX классы); формирование умения представлять свою республику, культуру ее народов в условиях межкультурного общения;

- *компенсаторная компетенция* - развитие умений выходить из положения в условиях дефицита языковых средств при получении и передаче информации;

- *учебно-познавательная компетенция* - дальнейшее развитие общих и специальных учебных умений; ознакомление с доступными учащимся способами и приемами самостоятельного изучения языков и культур, в том числе с использованием новых информационных технологий;

• *ценностно-смысловые компетенции* - компетенции в сфере мировоззрения, связанные с ценностными ориентирами ученика, его способностью видеть и понимать окружающий мир, ориентироваться в нем, осознавать свою роль и предназначение, уметь выбирать целевые и смысловые установки для своих действий и поступков, принимать решения. Данные компетенции обеспечивают механизм

развития и воспитания понимания у школьников важности изучения бурятского языка в современных условиях развития нашего общества и потребности пользоваться им как средством общения, познания, самореализации и социальной адаптации; воспитание качеств гражданина, патриота; развитие национального самосознания, стремления к взаимопониманию между людьми разных национальностей, толерантного отношения к проявлениям иной культуры.

- валеологические:

- Соблюдение надлежащей обстановки и гигиенических условий в классе
- Правильное чередование количества и видов преподавания (словесный, наглядный, аудиовизуальный, самостоятельная работа и т.д.)
- Контроль длительности применения ИКТ (в соответствии с гигиеническими нормами)
- Включение в план урока оздоровительных моментов на уроке: физкультминутки, динамические паузы, минуты релаксации, дыхательная гимнастика, гимнастика для глаз.
- Соблюдение комфортного психологического климата на уроке.
- Создавать здоровый психологический климат на уроках, повышать мотивацию учащихся.

Ведущие принципы

Главным принципом конструирования содержания курса является **гуманистическая направленность**, суть которой состоит в том, чтобы которую изучают для того, чтобы понимать и правильно решать проблемы каждого человека и общества в целом, а также в организации, использовании учителем педагогических технологий сотрудничества и личностно-ориентированного обучения. Также ведущими принципами являются следующие дидактические принципы:

- В основу содержания и структуры предмета положен дидактический принцип **личностно-ориентированного обучения**, в качестве главного объекта учебно-воспитательного

процесса рассматривающий учащегося с его индивидуальными особенностями восприятия и осмысления фундаментальных и прикладных знаний и умений;

- В курсе обеспечено **единство содержательной и процессуальной сторон обучения**, которое подразумевает не только передачу учащимся определенной системы научных знаний и умений, но и обучение их способам учебной деятельности по самостоятельному добыванию упомянутых знаний и умений с применением новейших учебных технологий и форм организации учебного процесса;

- **Принцип компетентностного подхода**, т.е. конечный результат обучения определяется не столько суммой приобретенных знаний, сколько умением применять их на практике, в повседневной жизни, использовать для развития чувственных, волевых, интеллектуальных и других качеств личности учащегося.

- **Принцип воспитывающего обучения**(создание условий формулирования личности в целом);

- **Принцип научности** (содержание обучения должно отражать современное состояние науки, изучающей литературы-литературоведения, литературной критики. На уроках необходимо обучать школьников элементам научного поиска, основам исследовательской деятельности);

- **Принцип связи** обучения с практикой (использование уч-ся знаний в решении практических задач; применение полученных знаний в жизни; формирование собственной точки зрения, развитие у школьников устойчивости к информационному потоку, формирование критического мышления);

- **Принцип системности и последовательности**(обучение и воспитание в определенной системе, логическое построение содержания и процесса обучения);

- **Принцип доступности** (учёт особенностей развития учащихся, организация обучения, исключающая возможность психофизических перегрузок уч-ся);

- **Принцип наглядности** (целесообразное и эффективное привлечение органов чувств к восприятию уч. материала через ТСО и ИК-технологии);

- **Принцип сознательности и активности** учащихся при направляющей и организующей роли учителя(сознание уч-ся цели обучения, самостоятельности школьников в планировании и организации своей деятельности ; самоконтроль учеников, интерес к знаниям , самостоятельная постановка проблемы и поиск её решения);

- **Принцип прочности** (прочное усвоение знаний, переход знаний в умения и навыки на основе активности уч-ся , правильной организации повторения изученного , учёта индивидуальных особенностей уч-ся, структурирования материала с выделением главного и соблюдения логических связей, контроля результатов обучения ими их оценки);

Стандарт основного общего образования по бурятскому языку и литературе

I.Түрэлхи хэлэ заалгын зорилгонууд.

Һургуулийн шухала зорилгонь хадаа ургажа ябаа үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэһэ һууриие гүнзэгыгөөр ба бата бэхээр үгэхэ, тэдэниие практика дээрээ хэрэглэхэ дадалтай ба шадабаритай болгохо, материалистическэ үзэлгэтэйгөөр хүмүүжүүлхэ гэхэн юм.

1. Һурагшадай түрэлхи хэлэ үзэлгэ хадаа оршон тойронхи ажабайдалые ойлгоходонь, мүн ород хэлэ болон бэшэшье предметүүдые үзэхэ хэрэгтэнь ехэ туһа хүргэдэг.

Гадна һурагшадые болбосоруулха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ туһалха арга боломжотой. Ушар тиимэхэ түрэлхи хэлэнэй үүргые саашань улам дээшэлүүлхэ, энэ предметэй заалгые, хэшээл бүхэнэй үрэ дүнгые һайжаруулха шухала.

2. 5-9 классуудай буряад хэлэнэй программа соо буряад хэшээлэй гол удха болон шухала шэглэлнүүд хараалагдана. Эдэ шэглэлнүүдэй тон шухалань хадаа һургалга хүмүүжүүлгэ хоерые түрэлхи хэлэнэй хэшээлнүүдтэ нягта холбоотойгоор эмхидхэхэ гэхэн эрилтэ болоно.

3. Түрэлхи хэлэндэ, тэрэнэй үүргэдэ хурагшадай хонирхолые саг үргэлжэ дээшлүүлжэ, тон дуратайгаар хүмүүжүүлхэ шухала. Тиигэхын тула буряад хэлэнэй баялигы, тэрэнэй уран аргууды – зэргэсүүлгэ, эпитет, метафора гэхэ мэты – хэшээлдээ хэрэглэхэ, тэдэниие хурагшадай хэлэлгэдэ хэрэглүүлжэ хургаха. Тиигэхэтээ хамта түрэлхи хэлэ заахадаа, хурагшадта гүнзэги, бата бэхи эрдэм болбосорол олгохо хэрэгтэй.

4. Буряад хэлэ заахадаа, багша болбол теоретическэ асуудалнуудта тусхай анхарал хандуулха: абяанай болон үгын шүүмжэлэлдэ, үгын бүридэлдэ, хэлэлгын хубинуудта, мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холболгодо, мэдүүлэлэй байгуулгада, бэшэгэй дүримүүдтэ, сэглэлтын тэмдэгүүдтэ гэхэ мэтэ. Хурагшадай теоретическэ мэдэсэнүүды елдэб янзын шүүлбэри хэхэдэ элирүүлхэ.

5. Багшын шухала зорилгонуудай нэгэниинь хадаа хурагшадые алдуугүйгөөр, зүбөөр бэшүүлжэ хургаха болоно. Бэшэгэй дүримүүды, сэглэлтын тэмдэгүүды үзэхэдөө, хурагшад зүбөөр ойлгоод, тэдэнээ алдуугүйгөөр хэрэглэжэ хураха еһотой.

6. Түрэлхи хэлые литературатайнь нягта холбоотойгоор зааха хэрэгтэй. Тиихэдээ литературын хэшээлдэ үзэһэн уран зохиолой хэлэ, найруулга, холбоо үгэнүүд, оньһон болон хошоо үгэнүүд, зэргэсүүлгэнууд, зохид мэдүүлэлнүүд, богонихон текстнүүд гэхэ мэты буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

7. Түрэлхи хэлэ, литературын хэшээлнүүдтэ хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ хараалагданхай. Тиимэһээ изложени болон сочинени бэшэлгэ, хөөрөжэ хургалга гэхэ мэтэ хүдэлмэринүүд дүүргэгдэхэ еһотой.

8. Буряад хэлэ үзэлгэ бэшэ предметүүды үзэлгэтэй нягта холбоотой. Буряад хэлэн дээрэ түшэглэн, ород хэлэнэй олон ойлгосонууды хурагшадта ойлгуулжа, хоёрдохи хэлэндэнь хургаха зэргэтэй.

II. Хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Буряад хэлэнэй грамматика үзэлгэ хадаа хурагшадай ухаан бодолые дээшлүүлхэ, тэдэнэй хэлэлгэ хүгжөөхэ зорилготой. Энэ хүдэлмэри бүхы хэшээлнүүдтэ бээлүүлэгдэхэ еһотой.

Түрэлхи хэлэнэй хэшээлдэ хэлэлгэ хүгжөөлгэ хадаа иимэнууд гол шэглэлтэй байха, гэбэл:

1. Литературна хэлэндэ хургалга. Абяанууды, үгэнүүды, мэдүүлэлнүүды зүбөөр нэрлэхэ, үгүүлхэ, интонацитайгаар хэлэхэ, уншаха болоно. Мүн тиихэдэ, мэдүүлэл соо хэрэглэгдэһэн үгэнүүд һуури байраяа зүбөөр олоһон, удхынгаа талаар тон тааранги байха еһотой. Литературна хэлэндэ хурагшадые хургажа байхадаа, багша болбол тэдэнэй нютагай хэлэнэй алдуунууды усадхажа байха зэргэтэй.

2. Хурагшадай үгын нөөсые болон мэдүүлэл зохиолгы баяжуулга. Хурагшадай уншахада, бэшэгэй хүдэлмэринүүды дүүргэхэдэнь, хүшэр удхатай үгэнүүдыень ойлгуулжа хэрэглүүлхэ шухала. Словарна хүдэлмэри хэхэдээ, хурагшад шэнэ үгы ажаглаха, тэрэниие словарь соо бэдэржэ, удхыень зүбөөр хэрэглэжэ, мэдүүлэл зохиожо хураха уялгатай.

3. Холбоо хэлэлгэдэ хургалга. хурагшад болбол буряад хэлэнэй грамматика үзэжэ байхадаа, упражнени дүүргэхэдээ, изложени болон сочинени бэшэхэдээ, үгэнүүдэй удхы, тэдэнэй холбоо зүбөөр хэрэглэжэ хураха еһотой. Тиихэдээ тэдэнэр изложениин гү, али сочинениин темы зүбөөр шүүмжэлхэ, гол удхыень зүбөөр ойлгохо, түсэб зохиохо. Тэрэнэйнгээ үндэһөөр гуримтайгаар, хэлэнэй материал хэрэглэн, зохиолгоо бэшэхэ.

Изложени гү, али сочинениин текст болбол хүмүүжүүлгын олон таладань таараһан байха еһотой. Хэрбээ хурагшадай дуратай темэдээ өөһэдөө изложени болон сочинени бэшээ хаань, багша болбол ажал хүдэлмэридэ үнэн сэхээр хандалга, Эхэ ороной түлөө баатаршалга, үнэн сэхэ ябадал, даажа абаһан юумэндээ харюусалгатайгаар хандалга гэхэ мэтэ тухай хэлэжэ үгэхэ болоно.

Хурагшадай хөөрэлгэдэ (монологическа, диалогическа) тусхай анхарал хандуулха.

Хурагша болбол хараһан киногоо, уншаһан номоо, хонирхоһон юумээ эли тодоор, хонирхолтойгоор хөөрөжэ шадаха еһотой.

Мүн тийхэдэ хоер хурагшад хоорондоо зохидхоноор хөөрэлдэжэ хураха уялгатай. Дээрэ хэлэгдэһэн шэглэлнүүд хадаа хурагшадые аман болон бэшэмэл хэлэлгэдэ хургаха гэхэн зорилготой.

Хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй уран гоеор уншалга, мэдүүлэлэй интонаци ажаглалга нягта холбоотой.

4. Уран гоеор уншалга. Холбоотой текстые хурагшад уран гоеор уншаха дадалтай, шадабаритай болохо еһотой. Буряд хэлэнэй хэшээлдэ уранаар уншалгын дүршэлнүүдые хүгжөөлгэдэ анхаралаа ходо табидаг байха хэрэгтэй.

Хэлэлгэ шагнаха шадабари хурагшадта хүгжөөхэ хүдэлмэри (үгэ тодоор үгүүлхэ, удаан ба түргэн үенүүдые илгаруулха, мэдүүлэлнүүдэй эхи ба һүүл, дуугаа шангадхаха, намдуу болгон дараха, удхын сохилто илган олохо) уранаар уншалгын хэшээлнүүдхэ уридшалан хэгдэхэ байна.

Уранаар уншалгын дүй дүршэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ хэлэлгын аялга (интонаци) ажаглаха аргатай болгодог синтаксисэй хэшээлнүүдые үнгэргэхэдэ, тусгаар удха шанартай байна. Синтаксис шудалан үзэхэ зуураа, хурагшад аялга сэглэлтэ хоерой хоорондоо тудалдахагүй ушарнуудые тодоруулан абадаг, уранаар уншаха упражненинүүдые дүүргэдэг.

Уранаар уншалгын дүршэлнүүд буряд хэлэнэй ба литературын хэшээлнүүдтэ саг үргэлжэ бэхижүүлэгдэхэ еһотой. Тиигэхын тула холбоотой текстнүүдые хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Һургуулида фонетикэ шудалан үзэлгэ хадаа буряд хэлэнэй абяанай системын онсо зүйлнүүдые харуулха, литературна үгүүлбэрийн нормые ба зүб бэшэлгын хэдэн олон дүримүүдые ойлгон абаха ябадалда туһалха зорилготой юм. Энэ һалбари шудалан үзөөд байхадаа, хурагшад үгэ сооһоо абяануудые илган оложо шадаха, абяан үзэг хоерые худхахагүй болохо еһотой. Энэнь теоретическэшье, практическэшье талаһаа ехэ шухала ба орфографида амжалтатай һайнаар хурахада заатагүй хэрэгтэй арга боложо үгэнэ. Энэ зорилго бэелүүлхын тула фонетическэ разбор үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Лексикэ шудалан үзэхэдөө, буряд литературна хэлэнэй үгын баялиг тухай ойлгосо үгэжэ, тэрэниие баяжуулха гол аргуудыень харуулха зорилго табигдана.

Саашадаа лексикээр мэдээнүүд морфологи ба синтаксис шудалха үедөө, жэшээлхэдэ, ямар нэгэн хэлэлгын хубиие үзэжэ байхадаа, синонимууд, антонимуудые тааруулан абалга, үгын олон удхатай байдаг ушарые ажаглалга гэхэ мэтэ упражненинүүдые дүүргэхэдэ бэхижүүлэгдэнэ. Лексикээр саашанхи хүдэлмэридэ литературын хэшээлнүүдтэшье (шудалан үзэжэ байгаа зохеолой хэлэ шүүмжэлхэ зуураа) шухала үүргэ дүүргэхэ еһотой.

Үгын бүридэл ба үгын бии бололгые хургуулида үзэхэ зорилго хадаа үгын удхата хубинуудынь болохо үндэһэн ба суффиксын үүргэ тухай, үгэнүүдые холбодог арга зэбсэгын болохо залгалтын үүргэ тухай ойлгосо хурагшадта үгэхэ, үгы гансал бүридэлөөрнь хубаажа шадаха бэшэ, мүн баһа ямар үгэһөө хайшан гэжэ бии болоһыень ойлгуулха, буряд хэлэнэй үгэ бии болгодог гол аргуудтайнь танилсуулха. Үгын бүридэлөөр ба үгэ бии бололгоор хэшээлнүүд практическа шэнжэтэй байха зэргэтэй.

Хурагшад синтаксис шудалан үзэхэдөө, иимэ ойлгосонуудые бата бэхеэр мэдэжэ абаха еһотой: үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэл, мэдүүлэл доторхи үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэлэй шухала ба юрын гэшүүд, мэдүүлэлэй тусгаарлагдаһан гэшүүд, причастна ба деепричастна обородуудтай мэдүүлэлнүүд, юрын ба орео мэдүүлэлнүүдэй гол янзанууд. Синтаксис шудалан үзэхэ зуураа ходоодоо хэлэлгын интонаци ажагладаг байха хэрэгтэй юм. Эдэ ажаглалнууд сэглэлтын дүй дүршэлтэй болгохоһоо гадна, мүн баһа уранаар уншалгын дүй дүршэлтэй болохо ябадалда ехэ удха шанартай байна.

Тодорхойлолго ба дүрим дээрэ хүдэлмэрилэлгэ грамматикын хэшээлнүүдтэ ехэхэн һуури эзэлнэ. Грамматикын тодорхойлогонуудые ба дүримүүдые сээжэлдэхэ гэхэн зорилготой бэшэшье һаань, тэдэниие сохом тодоор, удхыень ойлгожо, найруулан хэлэхэ эрилтэ хурагшадта табиха.

Грамматикын хэшээлнүүдтэ багша грамматическа шэнжэнүүдэй классификацие сээжэлдүүлхэ, механическаар дабтаха еһогүй юм. Шудалан үзэжэ байгаа грамматическа категоринуудай гол шухала илгаануудые ойлгон, тэдэнэй хоорондохи адли ба ондоо

зүйлнүүдыень мэдэжэ абаха зорилго табигдана. Хэлэнэй материал шүүмжэлэдээ, грамматикаар мэдэхэ болоһон теоретическэ мэдэсээ һурагшад өөһэдөө хэрэглэжэ, шудалан үзэхэнөө хамтадхаха ба гуримшуулха юм. Эдэ бүгэдэ хадаа программа соо хараалагдаһан грамматическа дүримүүдые бата бэхээр ойлгуулха хүдэлмэрийн гол удхань болоно.

Грамматикын һалбаринуудай (морфологи ба синтаксисэй) хоорондохи харилсаа холбооо хододоо хараада абаха гээшэ айхабтар шухала юм: морфологи шудалан үзэхэ зуураа, синтаксисэй материал (сэглэлтын дүримүүдые), харин синтаксис шудалан үзэхэ зуураа, морфологеор гол мэдээнүүдые (бэшэгэй дүримүүдые), дабталсаха хэрэгтэй.

Мүн тэрэшэлэн фонетикэ болон лексикэтэй грамматикын харилсаа холбоо хараада абтагдадаг байха еһотой. Үгэнүүдые морфемэнүүдтэнь һалган хубаахадаа, үзэгэй абьян, үгын бүридэлые хараадаа абалсаха хэрэгтэй.

Грамматика шудалан үзэлгэ зүб бэшэлгын (орфографиин ба пунктуациин) дүримүүдтэй илангаяа нягта холболдоно. Тиибэшье гансал орфографиин ба пунктуациин дүримүүдые миил мэдэхэдээ, зүбөөр, алдуугүйгөөр бэшэдэг болодоггүй гээшэ.

Энээнһээ гадна, шалгахань бэрхэтэй орфограммонуудтай үгэнүүдые зүб бэшэлгын дүримүүдые хэрэглэхэ талаар үдэр бүрийн хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй. Энэ хүдэлмэри ябуулжа байхадаа, элдэб түрэлэй диктант, грамматико-орфографическа шэнжэтэй упражненинүүдые хэрэглэхэ. Зүб бэшэлгын гол дүримууд дээрэ һурагшадай анхаралые онсолон хандуулха гол шухала. Бэшэмэл хүдэлмэринүүдые сэгнэхэдээ, орфографическа ба пунктуационно ехэ ба бага алдуунуудые илгаруулха хэрэгтэй.

Грамматикаар ба зүб бэшэлгээр хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө, һурагшадайнгаа хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй, үгэ хэлэнэйн баяжуулгатай, литературна хэлэнэй нормонуудые ба уранаар уншалгын дүршэлнүүдые ойлгожо абалгатай шадаал хаа холбуулха хэрэгтэй. Энэ зорилгоор грамматикын ба зүб бэшэлгын хэшээлнүүдтэ элдэб упражненинүүдые, жэшээлхэдэ, үгын холбуулалануудые, тусхай темэдэ (тэрэ тоодо зурагааршье) мэдүүлэлнүүдые, түшэг болохо үгэнүүдээр текст зохоолго, грамматико-стилистическэ даабаринуудтайгаар хэмжээгээрэ багашаг найруулга, үгтэһэн жэшээгээр хэрэгэй саарһануудые (жэшээлхэдэ, гуйлта, мэдүүлгэ, найдалга, үнэмшэлгэ, расписка, гэхэ мэтэ) бэшэжэ һураха еһотой.

IV. Һурагшадые эдэбхитэйгээр һурахыень һуралга.

Һурагшадай материалаа ойлгон абалгыё эдэбхитэй болохо арга методүүдые хэрэглэхэ, хэлэ шудалан үзэлгыё һонирхолтой болгохо хэрэгтэй.

Эндэһээ уламжалан буряад хэлэ шудалха хэшээлнүүдэй шухала хэрэгтэйе, үгэ хэлэнэйнгээ улам бүри баян боложо байһыень, уранаар уншаха дүй дүршэлэйнгээ улам бүри һайжаржа байһыень, холбоо хэлэлгынгээ хүгжэжэ байһыень һурагшад өөһэдөө мэдэхэ еһотой. Эндэ элдэб грамматическа наадануудые хэрэглэлгэ хадаа һурагшадай хэлээр һонирхохо ябадалда туһа боложо үгэхэ.

Хэрбээ һурагшад багшынгаа хэлэһыё шагнаад, шудалан үзэхэнөө һэргэг дабтаад, мүн грамматикын дүримүүдые ажагладаг, тэдэнэйнгээ ушар удхыень ойлгодог, зэргэсүүлдэг, мэдэжэ абаһанаа бодото хэрэг дээрэ хэрэглэдэг боложо байбал, тэдэнэр түрэлхи хэлээ бүри һайнаар мэдэдэг болохо. Һурагшадые хүдэлгэжэ, өөрын дүршэлтэй болгохо шухала. Эндэ хамагай түрүүн һургуулиин учебнигүүд ба элдэб словарьнууд хэрэглэгдэхэ байна. Гадна тэдэниие түсэб зохоожо, уншаһанаа түсэбэй ёһоор хөөрөжэ үгэхэ, учебник сооһоо хэрэгтэй материалаа илган абаха, таблица зохоохо гэхэ мэтэ һургаха хэрэгтэй.

Һурагшадые эдэбхитэй болгохо хэрэгтэ техникескэ элдэб хэрэгсэлнүүдые ашаглан хэрэглэхэ туһатай байха. Һурагшад хараһан кинофильмын үндэһөөр аман ба бэшэмэл изложени ба сочинени бэлдэхэ, темэнүүдые гарахадаа, электронно ном хэрэглэжэ байха.

V. Хэшээлһээ гадуур хүдэлмэри. Буряад хэлэ ойлгожо абалгада хэшээлнүүдэй хажуугаар хэшээлээ гадуур хүдэлмэри ехэ үүргэ дүүргэхэ еһотой.

Хэшээлһээ гадуурхи элдэб хэшээлнүүд хадаа түрэлхи хэлэндэ һурагшадай һонирхол дээшэлүүлхэ, хэлэлгын һайжаруулха, эрдэм мэдэсыень үргэдхэхэ ба гүнзэгырүүлхэ зорилготой

юм. Эдэ хүдэлмэринүүдэй удхань ба түхэл маягынь хургуули бүхэнэй бодото байдал дээрэнэ дулдыдан тодорхойлогдоно.

Һурагшадай зохоохо абьяас элирүүлхэ ба хүгжөөхэ, уран зохоолой ажалда хабаадалсаха талаар хэшээлээ гадуур хүдэлмэринүүд ехэ туһатай. Грамматическа нааданууд хүмүүжүүлхэ ба юмэ ойлгон абаха ябадалда туһа хүргэнэ. Эндэ нааданай оньһон үгэнүүдые, грамматическа лото, ребус, чайнворд, кроссворд, синквейн гэхэ мэтэ һурагшадаар зохоолгожо болоно.

Хэшээлһээ гадуур хүдэлмэри элдэб янзын байха ушартай: кружогууд, бүлгэмүүд, конкурснууд ба олимпиаданууд, тусхай темэдэ зорюулһан үдэшэнүүд, буряад хэлэнэй булан байгуудга, буряад хэлэндэ хэлэнэй эрдэмтэдтэ, һурагшадай хэлэлгын хүгжөөлгэдэ зорюулһан тусхай ханын һонин гаргалга, телевизор ба радиодамжуулга хараад ба шагнаад, тэрэнэ шүүмжэлэн хэлсэлгэ, янза бүрийн проект табилга г.м. байжа болоно.

Рабочая программа по бурятскому языку в 6 классе разработана на основании следующих нормативных документов и научно- методических рекомендаций:

- Федерального Закона «Об образовании РФ» от 29.12.2012 года №273-ФЗ;
- Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, утвержденного Министерством образования и науки РФ от 17 декабря 2010 года №1897;
- Федерального государственного образовательного стандарта среднего общего образования, утвержденного Министерством образования и науки от 17 мая 2012 года №413
- «Санитарно-гигиенических требований к условиям обучения в общеобразовательных учреждениях» (Постановление Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 года № 189);
- Экспериментальной программы для основной школы по бурятскому языку и литературе для 5-11 классов под редакцией Д.Б.Базаровой.
- Основной образовательной программы основного общего образования МБОУ «Улекчинская СОШ»

Буряад хэлэн. 6 класс

Тайлбари бэшэг

Һургуулиин шухала зорилгонь хадаа ургажа ябаа үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэнэ һууриие гүзэгыгөөр ба бата бэхээр үгэхэ, тэдэниие практика дээрэ хэрэглэхэ дадалтай ба шадабаритай болгохо. Мүнөө үедэ бүхы Буряад республикын гүрэнэй һургуулинуудта түрэлхи хэлээ, буряад арадайнгаа оюун бодол, ёһо заншал, соёл гэгээрэлые һэргээхэ, хүгжөөхэ, дэлгэрүүлхэ талаар ехэ ажал ябуулагдана. Тиимэнэ буряад хэлэнэй багшанарай урда табигдаһан шухала зорилгонуудые тоолобол иимэ:

- һурагшадые Буряад республикын гүрэнэй аман ба бэшэгэй хэлэтэй болгохо;
- ниитын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлээ хэрэглүүлжэ хургаха;
- арадайнгаа түүхэ, аман зохёолойнь баялиг, ёһо заншал, соёл болбосорол – эдэ бүгэдэндэ түшэглэн, тэдэниие хургажа, хүгжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, буряад үндэнэ яһатанай гүнзэгы мэдэрэл бүрилдүүлхэ.

Тус зорилгонуудһаа дулдыдан буряад хэлэ заажа байһан багшанарай урда иимэ шухала эрилтэнүүд табигдана:

1. Нэн түрүүн багша өөрөө зааһан предметээрэ эрдэм мэдэсэтэй, буряад хэлэнэй саашанхи хүгжэлтын гол зорилгонуудые гүнзэгыгөөр ойлгохо.

2. Нурагшадай эрдэм мэдэсын эрилтэнүүдэй стандарт ба программа шудалжа, багша буряад хэлэ заалгыг түсэблэхэ.

3. Нуралсалай жэлэй эхиндэ багша класс бүхэндэ нурагшадай мэдэсэ шадабарие шалгажа, янза бүрийн шалгалтын хүдэлмэринүүдыг үнгэргэхэ. Эндэхэ уламжалан, багша класс бүхэндэ нурагша бүхэнтэй нуралсалай жэл соо хэхэ ажалаа багсаан эмхидхэхэ.

4. Нурагшадыг нургаха, хүгжөөхэ зорилгонууд буряад хэлэнэй хэшээлнүүдтэ нягта холбоотойгоор элдэб олон онол аргуудуудууд үнгэргэхэ. 2006 ондо гарахан электрон ном «Буряад хэлэнэй сахим нураха ном» доторнь тон баян, хэрэгтэй материалнуудыг зүбөөр тааруулан хэрэглэхэ.

Тус программ хадаа Россиин Федерациин нуралсалай министерствын тогтоолнууд дээрэ үндэхэлжэ зохоогдоһон, творческо хэрэглэхэ удхатайгаар байгуулагдахан программа.

6-дахы класста программын ёһоор буряад хэлээр жэлдэ 70 час үгтэнэ. Энэ программа творческо шэглэлтэй, ухаагаа гүйлгэхэ ехэ олон даабари, хэлэ хүгжөөлгын хүдэлмэри олоор үгтөө. Энэ жэлдэ авторнууд О. Ш. Цыремпиловагай, Ц. С. Жанчиповагай «Буряад хэлэн - 6-дахы класс» гэхэн номоор нуралсалай материал үзэгдэхөөр түсэблэгдөө. Гол темэнь: морфологи, хэлэлгын хубинуудай онсо шэнжэнүүдтэй танилсалга. Шэнэ ном онсо һонирхолтой, творческо даабаринуудтай, нурагшадай өөһэдөө шудалха юумэнүүд олон.

Шухала шадабари ба дадалнууд

Нурагшад 6-дахы класс дүүргэхэдэ, иимэнүүд шадабари ба дадалтай болохо ёһотой:

1-5-дахы классудта үзэхэн хүшэр үгэнүүдэй зүб бэшэлгын дүримүүдыг мэдэхэ, толи хэрэглэжэ, алдуу гаргахаар орфограммануудай тайлбари хэжэ шадаха.

Юумэнэй, тэмдэгэй, тоогой ба түлөөнэй нэрэнүүдэй, дайбар үгэнүүдэй грамматическа шэнжэнүүдыг эли тодоор мэдэхэ, хэлэлгэдэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха.

Юрын ба орёо түсэб табиха. Зохёолго бэшэхэ материалаа суглуулха, зүбөөр һанал бодолоо удаа дараалан бэшэхэ шадабаритай болохо.

Байгаалиин үзэгдэл, һонирхолтой ушар, уран зохиолой гү, али бодото геройн сэдхэлэй байдал г.м. зураглахан, бодомжолһон, юрэ хөөрхэн үгүүлэл бэшэжэ шадаха.

Нурагшадай аман хэлэлгэ тодо, зүб дикцитэй, хоолойн аялгаар (интонаци) авторай гү, али өөрынгөө һанал бодол зүбөөр дамжуулжа шадаха.

Программын удха

1. Буряад хэлэн тухай (1)

Түрэлхи хэлэнэй удха шанар тухай хөөрэлдөөн. Буряад хэлэн мүнөө үедэ.

1. Табадахы класста үзэхэнөө дабталга (7).

Аялгануудыг зүб бэшэлгэ. Аялгануудай һубарил, нугарал, тааралдал. Анхан һуурийн дундахы тодо бэшэ аялгануудыг зүб бэшэлгэ. Абтахан үгэнүүдэй һүүлэй аялгание буряадшалжа бэшэлгэ. '

Үгэнүүдыг абяануудаарнь, бүридэлөөрнь, мэдүүлэлнүүдыг байгуулгаарнь шүүлбэрилгэ.

Причастна ба деепричастна дахуулалнуудтай, сэхэ хэлэлгэтэй мэдүүлэлнүүд. Тэдэниие зүб аялгаар уншалга, бэшэлгэдэ сэглэлтын тэмдэгүүдыг зүбөөр табилга.

3.Фразеологи (3ч)

Фразеологи (тогтоомол холбоо үгэнүүдыг шэнжэлдэг эрдэм) тухай юрэнхы ойлгосо. Фразеологизмууд, тэдэнэй шанар, шэнжэ ба гол түлэбүүд. Сүлөө ба тогтоомол холбоо үгэнүүд, тэдэнэй илгарал, аман ба бэшэмэл хэлэлгэдэ хэрэглэлгэ. Тогтоомол холбоо үгэнүүдэй толи. Онһон, хошоо ба хурса мэргэн хүнүүд.

4.Морфологи тухай ойлгосо (1ч).

Морфологиин шэнжэлдэг гол зүйл-үгэ.Үгын бүридэл.Үгын үндэхэн. Түрэл үгэнүүд.Һуури.Үгэ бии болгодог залгабаринууд. Орёо үгэнүүд. Хэлэлгын хубинууд. Бээ

даахан ба туһалагша хэлэлгын хубинууд. Тэдэнэй илгарал, хэлэлгэ соо дүүргэдэг үүргэ. Бэхижүүлгын даабаринуудыг дүүргэлгэ. зохилдол ба хамаадал. Тэмдэгэй нэрэ дабтаха.

5. Юумэнэй нэрын удха шанар (18).

Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Тусхайта ба юрын юумэнэй нэрэнүүд. Тусхайта нэрэнүүдыг бэшэхэ дүримүүд: географическа (түби дэлхэйн, нуур далайн, хада уулын, орон нютагай, хото тосхоной нэрэнүүдыг ехэ үзэгөөр бэшэлгэ. Ном, дэбтэр сонин, сэтгүүл, зураг, теледамжуулга, уран зохоолой ба хүгжэмтэ зохоолнуудай нэрэнүүдыг ехэ үзэгөөр бэшэлгэ. Эдэ нэрэнүүдыг кавычкаар үгүүлэл соо илгалга.

Юумэнэй нэрын хубилалга: тоо зохилдол, хамаадал. Юумэнэй нэрын нэгэнэй ба олоной тоо. Олоной тоогой залгалтануудыг бэшэхэ дүримүүд.

Зохилдол. Падежнүүдэй залгалтануудай нууриин зөөлэн хашалганай, дифтонгын, удаан аялганай, хэлэнэй узуурай-н- хашалганай удаа түхэлөө хубилгадаг ушарнууд. Падежнүүдэй залгалтануудыг зүб бэшэлгэ. Юумэнэй нэрын нюурта ба өөртэ хамаадал. Падежэй ба хамаадалай –эй ба -ээ, -тэй ба тээ, -гэй ба гээ г.м. залгалтануудыг зүб бэшэлгэ.

Юумэнэй нэрын бии бололго, тэрэнэй залгабаринууд. Юумэнэй нэрын морфологическа шүүлбэри.

6.Тэмдэгэй нэрэ (12)

Тэмдэгэй нэрын удха шанар. Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Тэмдэгэй нэрын илгарал. Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд. Шанарта тэмдэгэй нэрэнүүдэй сэгнэлтын залгалта. Сасуулгын зэргэнүүд.

Тэмдэгэй нэрын бии бололго. Тэмдэгэй нэрэ бии болгодог залгабаринууд ба нуурида болодог хубилалтанууд.

Юумэнэй нэрын удхатай болоһон тэмдэгэй нэрэ. Тэмдэгэй нэрын зохилдол, хамаадал. Дүтэрхы удхатай тэмдэгэй нэрэнүүдыг хэлэлгэ соогоо хэрэглэжэ нуралга.

7. Тоогой нэрэ.(10ч)

Тоогой нэрэ тухай юрэнхы ойлгосо. Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Тоогой нэрын илгарал. Тоолоһон, дугаарлаһан, суглуулһан тоогой нэрэнүүд. Тэдэниие бии болгодог залгабаринууд.

Юрын ба бүридэмэл тоогой нэрэнүүд. Тоогой нэрын зохилдол ба хамаадал. Тоогой нэрэнүүдыг хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэхэ, бэшэхэ шадабаритай болголго.

8.Түлөөнэй нэрэ (8ч)

Түлөөнэй нэрэ тухай юрэнхы ойлгосо. Тэрэнэй морфологическа гол шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Түлөөнэй нэрын илгарал.

Түлөөнэй нэрын мэдүүлэлэй элдэб гэшүүдэй үүргээр хэрэглэлгэ. Түлөөнэй нэрэнүүдэй олоной тоо.Зохилдол. Хамаадал. Түлөөнэй нэрэнүүдыг хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ.

9. Дайбар үгэ. (5ч)

Дайбар үгэнүүдэй удха шанар. Тэрэнэй морфологическа шэнжэнүүд ба синтаксическа үүргэ. Дайбар үгэнүүдэй удхаараа илгарал. Дайбар үгэнүүдэй бии болодог аргууд. Тэдэнэй сэгнэлтын залгалтанууд. Дайбар үгэнүүдэй хамаадал. Дүтэрхы удхатай дайбар үгэнүүдыг мэдүүлэлнүүд ба хэлэлгэ соо зүбөөр хэрэглэхэ дадал, шадабари бэхижүүлгэ.

10. Жэлэй һүүлдэ дабталга (3ч)

«Бураад хэлэнэй сахим нураха ном» сооһоо һонирхолтой үгүүлэлнүүдыг, хэһэгүүдыг хэрэглэн, хэлэлгын хубинуудыг бэхижүүлхэ тестнүүдыг дүүргэлгэ. Хэлэлгын хубинууд тухай дүримүүдыг дабталга. Хэлэлгын хубинуудыг морфологическа шүүлбэринүүдыг хэлгэ.

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Байгаалие гү али ямар нэгэн бодото байдалыг тодорхойлон харуулһан удхатай юрэ хөөрэхэн текстээр найруулга бэшэлгэ.

Шудалан үзэжэ байгаа уран зохоолой хэһэгээр дэлгэрэнгы ба хураангы найруулга бэшэлгэ. Хараһан гү, али дуулаһан һонирхолтой ушар тухай юрэ хөөрэхэн үгүүлэл бэшэлгэ.

Уншаһан хөөрөөн, шүлэг, үгүүлэл тухай һанамжаяа бэшэлгэ. Нүхэртөө бэшэг ба сониндо үгүүлэл бэшэлгэ. Юрын байгуулгатай мэдүүлэлнүүдһээ бүридэһэн багахан хөөрөөе ородһоо буряад хэлэн дээрэ оршуулга.

Тематическа түсэблэлгэ Буряад хэлэн

Класс: 6

Багша: Будаева Жаргалма Гомбоевна

Программаар үгтэһэн саг: Хамта – 68 час, недели соо 2 час.

Программа үнгэргэгдэхэ шалгалтын хүдэлмэринүүд: 6 час

Хэлэлгэ хүгжөөлгэ: 10 час

Түсэблэлгэ:

Буряад Уласай болбосоролой болон эрдэм ухаанай яаманай дурадхаһан туршалгын программа дээрэ үндэһэлнэ (2008 он), **Автор:** Д.Б. Базарова

Учебник: Буряад хэлэн, О.Ш. Цыремпилова, Ц.С. Жанчипова

Улаан-Үдэ, «Бэлиг» 2018 он

Хэшээл	Сэдэбүүд	Сагай хубаари
	I четверть-18 ч	
1	Буряад хэлэн XXI зуун жэлэй эхиндэ	1 ч
2	5-дахи класста үзэһэнөө дабталга -7ч Аялгануудые зүб бэшэлгэ Аялгануудай тааралдал	1 ч
3	Фонетическэ шүүлбэри хэлгэ	1 ч
4	Лексикэ. Абтаһан үгэнүүд	1 ч
5	Үгын сэхэ ба шэлжэһэн удха. Эхир үгэнүүд	1 ч
6	Үгын бүридэл	1 ч
7	Синтаксис	1 ч
8	Шалгалтын диктант «Алтан намар»	1 ч
9	Фразеологи -3 ч. Фразеологи тухай юрэнхы ойлгосо	1 ч
10	Сүлөө ба тогтомол холбуулалнууд	1 ч
11	Фразеологизмуудай удха дээрэ хүдэлэлгэ	1 ч
12	Юумэнэй нэрэ 19 час Морфологи тухай юрэнхы ойлгосо	1 ч
13	Юумэнэй нэрэ	1ч
14	Юумэнэй нэрэ юу тэмдэглэдэг бэ?	1 ч
15	Юрын ба тусхайта юумэнэй нэрэнүүд	1 ч
16	Шалгалтын диктант	1 ч

II четверть. 14 час.

1	Тодорхой ба зайраа юумэнэй нэрэнүүд	1 ч
2	Юумэнэй нэрын нэгэнэй тоо	1 ч
3	Абтаһан үгэнүүдэй олоной тоо	1 ч
4	Абтаһан үгэнүүдэй олоной тоо	1 ч
5	Юумэнэй нэрын зохилдол	1 ч
6	Нэрын падеж. Аялганаар һүүлтэһэн үгэнүүдэй зохилдол	1 ч

7	Хамаанай падеж	1 ч
8	Юумэнэй нэрын зүгэй, үйлын падежнүүдэй залгалтанууд	1 ч
9	Юумэнэй нэрын зэбсэгэй, хамтын, гаралай падежнүүд	1 ч
10	Зохилдол дабталга. Шалгалтын хүдэлмэри	1 ч
11	Юумэнэй нэрын нюурта хамаадал	1 ч
12	Юумэнэй нэрын өөртэ хамаадал	1 ч
13	Юумэнэй нэрын морфологическа шүүлбэри	1 ч
14	Дабталга, шалгалта . Үгүүлэл	1 ч
	III четверть. 22 ч Тэмдэгэй нэрэ 12 ч	
1	Тэмдэгэй нэрэ	1 ч
2	Тэмдэгэй нэрын илгарал. Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд	1 ч
3	Нютагайм домогто газарнууд	2 ч
4		
5	Шанарта тэмдэгэй нэрын шанарай зэргэнүүд	1 ч
6	Харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд	1 ч
7	Абтаһан тэмдэгэй нэрэнүүдые зүб бэшэлгэ. Хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1 ч
8	Тэмдэгэй нэрын хэлэлгэ соо хэрэглэлгэ тухай	1 ч
9	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын зохилдол	1 ч
10	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын хамаадал	1 ч
	Изложени бэшэлгэ. «Гал тухай домог» гү, али «Эхэ эсэгын һургаал, захяа» зохёолго бэшэлгэ	1 ч
11		
12	Үгүүлэл. Шалгалтын хүдэлмэри	1 ч
	Тоогой нэрэ 10 ч	
13	Тоогой нэрэ	1 ч
14	Тоогой нэрэнүүдэй илгарал. Тоолоһон тоогой нэрэнүүд. Тоолоһон тоогой нэрэнүүдэй һүүлэй -н хашалганай хэрэглэлгэ	1 ч
15	Дугаарлаһан тоогой нэрэнүүд	1 ч
16	Баглуулһан тоогой нэрэнүүд	1 ч
17	Суглуулһан тоогой нэрэнүүд	1 ч
18	Тоогой нэрын удхаараа илгарал	1 ч
19	Хэлэлгэ соо тоогой нэрын хэрэглэлгэ тухай	1 ч
20	Үгүүлэл.	1 ч
21	Шалгалтын хүдэлмэри	1 ч
22	Шалгалтын хүдэлмэрийн анализ	1 ч
	IV четверть. 18 ч	
	Түлөөнэй нэрэ-6час	
1	Түлөөнэй нэрэ	1 ч
2	Түлөөнэй нэрын удхаараа илгарал	1 ч
3	Түлөөнэй нэрын олоной тоо	1 ч
4	Түлөөнэй нэрын зохилдол	1 ч
5	Түлөөнэй нэрын хамаадал	1 ч
6	Түлөөнэй нэрын хэрэглэлгэ.	1 ч
7	Үгүүлэл. Шалгалтын диктант	1 ч
8	Изложени «Тулмаашалба»	1 ч

	Дайбар үгэ- 4ч	
9	Дайбар үгэ	1 ч
10	Анхан ба гарахан дайбар үгэнүүд	1 ч
11	Дайбар үгэнүүдэй удхаараа илгарал	1 ч
12	Дайбар үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1 ч
13	Диктант «Нютагай үйлсэдэ»	1 ч
	Жэл соо үзэхэнөө дабталга -2ч	
14	Юумэнэй нэрэ, Тэмдэгэй нэрэ	1 ч
15	Тоогой нэрэ, Түлөөнэй нэрэ	1 ч
16	Диктант «Шэнэ байшан»	1 ч